

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Στο κέντρο της εικόνας κυριαρχεί ο σιδηρόδρομος, που κινείται με βάση την καύση γαιάνθρακα, όπως μαρτυρεί ο καπνός που βγαίνει από το φουγάρο του.

Αριστερά και δεξιά στους κοντινούς λοφίσκους κάθονται έκπληκτοι οι άνθρωποι και παρατηρούν τη διέλευση του σιδηροδρόμου.

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Η έναρξη της Βιομηχανικής Επανάστασης και η αξιοποίηση της ατμοκίνητης μηχανής στη βιομηχανική παραγωγή επεκτάθηκαν πολύ γρήγορα στα μέσα μεταφοράς, όπως ο σιδηρόδρομος και το ατμόπλοιο. Άλλωστε η μεταφορά των βιομηχανικών προϊόντων έπρεπε να είναι ταχύτερη και να φτάνει σε όσο το δυνατό περισσότερες αγορές, προκειμένου να εξασφαλιστεί το κέρδος των επιχειρήσεων.

Ο σιδηρόδρομος για πολλά χρόνια εντυπωσίαζε τους ανθρώπους και η απόκτηση σιδηροδρομικού δικτύου ήταν βασικός στόχος για κάθε περιοχή προκειμένου αυτή να βελτιώσει τη διακίνηση των προϊόντων της και να έχει καλύτερη και γρηγορότερη πρόσβαση στα μεγάλα αστικά κέντρα.

3

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

A Η ΑΓΓΛΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΟΙΚΙΕΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ**▼ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΑΠΟΙΚΙΩΝ**

- Αγγλία, Γαλλία, Ολλανδία είχαν τα περισσότερα οφέλη από τις αποικίες.
- Ισπανία, Πορτογαλία, αν και πρωτοστάτησαν στις Ανακαλύψεις, δεν κατόρθωσαν να αναδειχτούν σε οικονομικές δυνάμεις, **εξαιτίας:**
 - α) της έλλειψης ορθολογικού σχεδιασμού
 - β) της έλλειψης ευέλικτης πολιτικής.

▼ ΑΓΓΛΙΚΕΣ ΑΠΟΙΚΙΕΣ

Αριθμός: 13 αποικίες στη βόρεια Αμερική κατά το 18ο αι., που ιδρύθηκαν από το 1607 ως το 1732.

Έκταση: Από τον Ατλαντικό ως τα Απαλάτσια όρη.

Χαρακτηριστικά: Είχαν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, που οφείλονταν:

- α) στη διαφορετική προέλευση των κατοίκων
- β) στις διαφορετικές κλιματολογικές και εδαφικές συνθήκες.

Πολιτική κατάσταση: Κατά τα τέλη του 18ου αι. διέθεταν μεγάλη πολιτική αυτονομία.

Υποχρεώσεις: Οι κάτοικοι των αποικιών έπρεπε να έχουν εμπορικές σχέσεις μόνο με τη μητρόπολη, γεγονός που προκαλούσε έντονη δυσαρέσκεια.

B Η ΡΗΪΗ (1774) ΚΑΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ (1775-1783)**▼ ΣΥΝΘΗΚΕΣ-ΑΙΤΙΕΣ**

1. Το 1763, μετά τη λήξη του Επταετούς Πολέμου μεταξύ Αγγλίας και Γαλλίας, ο Καναδάς και η Λουιζιάνα, που ανήκαν στη Γαλλία και την Ισπανία, περιήλθαν στην Αγγλία.
2. Η αγγλική κυβέρνηση απαγόρευε στους κατοίκους των αποικιών την οικονομική εκμετάλλευση των νέων περιοχών, απόφαση που προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις.
3. Η μητρόπολη, για την κάλυψη των δαπανών του πολέμου, επέβαλε:
 - πρόσθετη φορολογία σε προϊόντα, όπως το τσάι και η ζάχαρη·
 - ειδικό φόρο χαρτοσήμου στις εφημερίδες και στα εμπορικά έγγραφα.

▼ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ

Η ενέργεια αυτή θεωρήθηκε υπονόμευση της οικονομίας των αποικιών και προκάλεσε:

1. ταραχές στη Βοστώνη (1773)
2. συγκέντρωση στη Φιλαδέλφεια εκπροσώπων των 13 αποικιών, που διεκδικούσαν την αυτοδιοίκησή τους και απηύθυναν μια διακήρυξη δικαιωμάτων στο βασιλιά της Αγγλίας (1774).

Η Αγγλία κράτησε ανένδοτη στάση.

▼ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

- Ψηφίστηκε στις **4 Ιουλίου 1776** από τη συνέλευση της Φιλαδέλφειας.
- Εξέφραζε την **ιδεολογία** της Αμερικανικής Επανάστασης και αποτελεί την πρώτη πρακτική εφαρμογή των πολιτικών ιδεών του Διαφωτισμού.
- Συντάχθηκε με την καθοδήγηση του **Βενιαμίν Φραγκλίνου** και του **Θωμά Τζέφερσον**.

▼ ΠΟΛΕΜΟΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

- Κράτησε επτά χρόνια και ήταν δεινή δοκιμασία για τον ανοργάνωτο στρατό των αποίκων.
- Οι Γάλλοι και άλλοι Ευρωπαίοι εθελοντές ενίσχυσαν το στρατό των Αμερικανών.
- Ξεχωριστή ήταν η συμβολή του **Γεωργίου Ουάσιγκτον**, ενώ ευνοϊκή στάση προς τους αποίκους κράτησαν πολλές ευρωπαϊκές δυνάμεις.

▼ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

1. Η Γαλλία συμμάχησε με τους Αμερικανούς το 1778 και κήρυξε πόλεμο κατά της Αγγλίας, για να περιορίσει τη βρετανική αποικιακή αυτοκρατορία.
2. Η Ισπανία και η Ολλανδία κήρυξαν και αυτές για τους ίδιους λόγους πόλεμο κατά της Αγγλίας.
3. Η Ρωσία, η Δανία και η Σουηδία αντιστάθηκαν στην απόφαση της Αγγλίας να διενεργεί νηοψίες σε πλοία ουδέτερων χωρών για την ανεύρεση εχθρικού φορτίου.

▼ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

Η Αγγλία αναγνώρισε την ανεξαρτησία των 13 αποικιών με τη **συνθήκη των Βερσαλλιών, το 1783**, εξαιτίας:

- α) της διπλωματικής της απομόνωσης
- β) της ολοκληρωτικής στρατιωτικής ήττας της στο Γιορκτάουν.

Γ Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΝΟΣ ΝΕΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

▼ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΡΑΤΟΥΣ ΗΠΑ

- Υπήρχαν **δύο αντίθετες τάσεις**: η μια ήθελε ισχυρή κεντρική εξουσία και η άλλη ζητούσε τη **διατήρηση της αυτονομίας κάθε πολιτείας**.
- Το **Συντακτικό Κογκρέσο**, που συγκλήθηκε το 1787 στη Φιλαδέλφεια, κατόρθωσε να συγκεράσει τις δυο απόψεις και να ψηφίσει το **Σύνταγμα των Ηνωμένων Πολιτειών**.

▼ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΗΠΑ

Το σύνταγμα αυτό με ορισμένες τροποποιήσεις ισχύει μέχρι και σήμερα:

1. Στηρίζεται στην **αρχή της διάκρισης των εξουσιών**.
2. Προβλέπει μια **ομοσπονδιακή κεντρική κυβέρνηση**, με αρμοδιότητες για την εξωτερική πολιτική, την άμυνα και τα οικονομικά.
3. Κάθε **πολιτεία διατηρεί την αυτονομία της** στη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία σε θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης, αστυνομίας, δικαιοσύνης, εκπαίδευσης.

▼ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΕΞΟΥΣΙΩΝ

- **Νομοθετική εξουσία**: Ανήκει στο **Κογκρέσο**, που αποτελείται από δυο σώματα:
 1. τη **Βουλή**, όπου κάθε πολιτεία εκπροσωπείται από αριθμό αντιπροσώπων ανάλογο προς τον πληθυσμό της
 2. τη **Γερουσία**, όπου υπάρχουν δυο γερουσιαστές από κάθε πολιτεία.
- **Εκτελεστική εξουσία**: Ασκείται από τον **πρόεδρο**, που εκλέγεται από εκλέκτορες για τέσσερα χρόνια, με δυνατότητα επανεκλογής για μια ακόμη θητεία. Πρώτος πρόεδρος των ΗΠΑ για δυο συνεχείς τετραετίες ήταν ο Γεώργιος Ουάσιγκτον.
- **Δικαστική εξουσία**: Ασκείται από το **Ανώτατο Δικαστήριο** και είναι ανεξάρτητη.

Δ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

▼ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ

1. Δημιουργία νέου έθνους και κρατους, αφού παραμερίστηκαν οι επιμέρους εθνικές ιδιαιτερότητες των αποίκων.
2. Καθιερώνονται δυο άγνωστοι μέχρι τότε πολιτειακοί θεσμοί:

- α) ο θεσμός της ομοσπονδίας
 - β) ο θεσμός της αβασίλευτης δημοκρατίας.
3. Η αμερικανική ανεξαρτησία, με την εφαρμογή των ιδεών του Διαφωτισμού, αποτέλεσε το **πρώτο παράδειγμα** επιτυχούς έκβασης μιας επανάστασης και διαδραμάτισε ρόλο καταλύτη για μετέπειτα εξελίξεις: Στις αρχές του 19ου αι. επαναστάτησαν οι ισπανικές αποικίες στη Λατινική Αμερική. Στην Ευρώπη ο επαναστατικός άνεμος εξαπλώθηκε στην Ελβετία, στην Ολλανδία, στο Βέλγιο και στη Γαλλία.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ (ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ)

4. Το νέο κράτος αναπτύχθηκε σε όλους τους τομείς, και με τη **συνθήκη της Γάνδης** οι Αμερικανοί επέβαλαν την οριστική απομάκρυνση της Αγγλίας από την Αμερική. Με το **δόγμα Μονρόε** εγκαταλείφθηκαν οριστικά οι αποικιακές βλέψεις των Ευρωπαίων προς την Αμερική.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου

ΕΡΩΤΗΣΗ 1, σελ. 175

Με βάση και αφετηρία το απόσπασμα από τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας (βλ. σχετικό παράθεμα), να απαντήσετε στα εξής:

- α) Πότε ο λαός έχει δικαίωμα να καταργήσει και να αλλιάξει μια κυβέρνηση;
- β) Πώς ονομάζεται αυτό το δικαίωμα και από ποια αρχή απορρέει;
- γ) Γιατί το Κογκρέσο αντικατέστησε το δικαίωμα της ιδιοκτησίας με την επιδίωξη της ευτυχίας; Από ποιες ιδέες επηρεάστηκε;
- δ) «Οι κυβερνήσεις...μια νέα κυβέρνηση»: Να συγκριθεί το απόσπασμα αυτό με τις ιδέες του Λοκ.
- ε) Στις αρχές του 18ου αι. οι αγγλικές αποικίες της Β. Αμερικής αριθμούσαν περίπου 4 εκ. κατοίκους, που προέρχονταν, στο μεγαλύτερο μέρος τους, από όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης. Ποιοι δεσμοί ένωναν αυτούς τους ανθρώπους, ώστε να ανταποκριθούν στην κήρυξη του αγώνα εναντίον των Άγγλων;

Λέξεις – φράσεις προς ανάλυση:

- 1α) συνθήκες για αλλαγή μιας κυβέρνησης
- 1β) ονομασία δικαιώματος αλλαγής κυβέρνησης, βασική πολιτική αρχή
- 1γ) αιτίες αντικατάστασης του δικαιώματος ιδιοκτησίας με την επιδίωξη της ευτυχίας
- 1δ) σύγκριση απόψεων, συμπεράσματα
- 1ε) κοινοί δεσμοί που ένωσαν τους αλλοεθνείς αποίκους στον αγώνα της αμερικανικής ανεξαρτησίας

Απάντηση:

- 1α) και 1β): Βλ. Επεξεργασία πηγών (γραπτή πηγή 1).
- 1γ) Η επιδίωξη της ευτυχίας είναι μια ανώτερη ηθικά άποψη, που είχε εκφρα-

στεί κυρίως από τον Ρουσσό, ο οποίος υποστήριζε ότι ο σύγχρονός του άνθρωπος είχε χάσει την ευτυχία του επειδή είχε απομακρυνθεί από το φυσικό τρόπο ζωής, όπου δεν υπήρχε η έννοια της ιδιοκτησίας. Η ιδιοκτησία κατά τον Ρουσσό δεν επιφέρει την ευτυχία, αλλά στα πλαίσια της σύγχρονης κοινωνίας είναι αδύνατο να καταργηθεί. Γι' αυτό επαγγέλλεται μια ενδιάμεση μορφή κοινωνίας, όπου ο άνθρωπος θα αναζητήσει τους δεσμούς του με τη φυσική ζωή, που θα τον κάνει ευτυχισμένο, αλλά δε θα επαναφέρει τις πρωτόγονες συνθήκες διαβίωσης ούτε θα απορρίψει το θεσμό της ιδιοκτησίας, απλώς θα τον περιορίσει στα πλαίσια του σεβασμού της ελευθερίας των συνανθρώπων του. Ουσιαστικά ο Ρουσσό εναντιώνεται στο θεσμό της φεουδαρχίας, που αφαιρούσε το δικαίωμα από τους μικρογεωργούς να διαθέτουν και να εκμεταλλεύονται το δικό τους κομμάτι γης. Η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας ακολουθεί τα διδάγματα του Ρουσσό, επιδιώκοντας όχι μόνο την κατοχύρωση των ισχυρών οικονομικά, αλλά την ευτυχία όλων των ανθρώπων, και των ασθενέστερων οικονομικά.

- 1δ) Το απόσπασμα αυτό αποτελεί πλήρη μεταφορά και υιοθέτηση των απόψεων του Λοκ για το «Κοινωνικό Συμβόλαιο» που συνάπτεται ανάμεσα στην κυβέρνηση και το λαό, με σκοπό η εκλεγμένη εξουσία να προστατεύει και να διαφυλάττει τα δικαιώματα των πολιτών. Στην περίπτωση που αυτός ο σκοπός δεν επιτελείται και η εξουσία μετατρέπεται σε τυραννία, ο λαός έχει το δικαίωμα να την αντικαταστήσει. Το δικαίωμα αυτό, που είχε εκφραστεί για πρώτη φορά από τους Διαφωτιστές Λοκ και Ρουσσό, διεκδικείται με την Αμερικανική Διακήρυξη Ανεξαρτησίας και κατοχυρώνεται νομικά στο σύνταγμα των ΗΠΑ.
- 1ε) Οι δεσμοί που ένωναν τους αλλοεθνείς αποίκους στον κοινό αγώνα κατά των Άγγλων ήταν:
- i) Ο κοινός τόπος διαβίωσης, που είχε αποτελέσει μια νέα πατρίδα για πολλούς ανθρώπους, στα πλαίσια της οποίας προσπαθούσαν να δημιουργήσουν μια μόνιμη κατοικία, κοινωνικούς θεσμούς και οικονομική ανάπτυξη.
 - ii) Η κοινή προσπάθεια οικονομικής εκμετάλλευσης των περιοχών των αποικιών, που ανατρεπόταν από τις αποφάσεις της αγγλικής κυβέρνησης, οι οποίες αποσκοπούσαν στην εκμετάλλευση των αποικιών για την ενδυνάμωση της αγγλικής οικονομίας.
 - iii) Η έλλειψη οποιουδήποτε πολιτικού παρελθόντος τούς οδήγησε στη διαμόρφωση κοινών πολιτειακών οραμάτων, που ήταν σαφώς επηρεασμένα από τις ιδέες του Διαφωτισμού. Άλλωστε πολλοί από τους αποίκους ήταν μορφωμένοι άνθρωποι που, δυσανεκτικοί από τις πολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, είχαν μεταναστεύσει στην Αμερική.

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ, σελ. 175

Στο παράθεμα από το έργο του Ε. Κρέβεκερ αποδίδονται στους Αμερικανούς ορισμένες ιδιότητες που τους διαφοροποιούν από τους άλλους λαούς.

- α) Ποιες είναι αυτές και πώς τις εξηγεί ο συγγραφέας;
 β) Συγκρίνετε το απόσπασμα αυτό με την περιγραφή των Αθηναίων στον «Επιτάφιο» (Θουκυδίδης Ιστορία, Β', 37-40 και Α', 70). Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές παρατηρείτε;

Απάντηση:

- α) Βλ. Επεξεργασία πηγών (γραφτή πηγή 2).
 β) Το περιεχόμενο του κειμένου του Κρέβεκερ παρουσιάζει κάποιες ομοιότητες αλλά και διαφορές με τον «Επιτάφιο Λόγο» που εκφώνησε ο Περικλής για τα πρώτα θύματα του Πελοποννησιακού πολέμου, στον οποίο προβάλλει το μεγαλείο της Αθήνας σε σύγκριση με τη δομή και τη λειτουργία του σπαρτιατικού πολιτεύματος. Συγκεκριμένα:

Ομοιότητες:

1. Τόσο το αμερικανικό έθνος όσο και το αθηναϊκό κράτος είχαν συγκεντρώσει στους κόλπους τους ανθρώπους διαφορετικής καταγωγής, με αποτέλεσμα ο πολιτισμός που διαμορφώθηκε στις δυο αυτές περιοχές να αποτελεί σύνθεση διαφορετικών πολιτισμικών τάσεων, να είναι πολύπλευρος και φιλελεύθερος.
2. Το νεοτεριστικό πνεύμα επικρατούσε και στις δυο πολιτειακές δομές (Αμερική, αρχαία Αθήνα), στην προσπάθεια πολιτικής και κοινωνικής ανανέωσης.
3. Το δημοκρατικό πολίτευμα και η συμμετοχή όλων των πολιτών στην άσκηση της εξουσίας είχαν γίνει πράξη και στην αρχαία Αθήνα με την Εκκλησία του Δήμου, όπου εκπροσωπούσαν όλοι οι δήμοι της Αττικής, και στο νέο αμερικανικό κράτος, με τη συγκρότηση της Βουλής και της Γερουσίας, τα μέλη των οποίων εκλέγονταν από τους κατοίκους όλων των πολιτειών.

Διαφορά:

Οι Αθηναίοι δεν υποτιμούσαν το παρελθόν και τις κατακτήσεις των προγόνων τους, αλλά τα χρησιμοποιούσαν ως θεμέλιο για την περαιτέρω εξέλιξη της πόλης-κράτους της Αθήνας. Αντίθετα, οι Αμερικανοί δε διέθεταν κοινό παρελθόν, καθώς προέρχονταν από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες, ούτε κοινή τοπική ιστορία, καθώς δεν αποτελούσαν ντόπιο πληθυσμό αλλά αποικιακό. Γι' αυτούς τους λόγους έπρεπε να αποποιηθούν τις παλιές «προκαταλήψεις και συνήθειες», όπως αναφέρει το κείμενο, προκειμένου να συγκροτήσουν ένα κοινό έθνος.

Επεξεργασία πηγών

ΓΡΑΠΤΗ ΠΗΓΗ 1, σελ. 174

Απόσπασμα από τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας

ΕΡΩΤΗΣΗ: 1α και 1β σχολικού βιβλίου, σελ. 175

- ◆ Είδος ιστορικής πηγής:
- ◆ Συγγραφέας-εγχειρίδιο:
- ◆ Επισήμανση ιστορικού χρόνου και ιστορικών προσώπων:
- ◆ Επικέντρωση στο ιστορικό γεγονός:
- ◆ Αναζήτηση των ζητούμενων στοιχείων στην ιστορική πηγή:

Πρωτογενής

Συνέλευση Φιλαδέλφειας

1776, Διακήρυξη Αμερικανικής Ανεξαρτησίας

Δικαίωμα ανατροπής κυβερνήσεων από λαούς

Συνθήκες που επιτρέπουν την ανατροπή μιας κυβέρνησης

1. Όταν η κυβέρνηση δε διαφυλάσσει τα δικαιώματα των πολιτών, αλλά τα καταπατά τυραννικά.

«Οι κυβερνήσεις εγκαταστάθηκαν από τους ανθρώπους για να εξασφαλίσουν αυτά τα δικαιώματα (της ζωής, της ελευθερίας και της επιδίωξης της ευτυχίας)...»

2. Όταν η άσκηση της εξουσίας της κυβέρνησης δεν πηγάζει από την έννοια της δικαιοσύνης αλλά αποτελεί ένα συνδυασμό άδικης διακυβέρνησης και αθέμιτων παραβιάσεων δικαιωμάτων.

«Κάθε φορά που μια μορφή διακυβέρνησης αποδεικνύεται καταστροφική για το σκοπό αυτό (τη δίκαιη εξουσία), ο λαός έχει δικαίωμα να την αλλάξει ή να την καταργήσει και να εγκαταστήσει μια νέα κυβέρνηση»

Ονομασία Δικαίωμα ελέγχου της εξουσίας και δικαίωμα αντίστασης κατά της τυραννικής εξουσίας.

Βασική αρχή: Το δικαίωμα αυτό απορρέει από το «Κοινωνικό Συμβόλαιο», που συνάπτεται μεταξύ της κυβέρνησης και των εξουσιαζόμενων πολιτών. Βλ. και απάντηση στο 1δ).

ΓΡΑΠΤΗ ΠΗΓΗ 2, σελ. 175

Ο Αμερικανός, ένας νέος άνθρωπος

ΕΡΩΤΗΣΗ: Θέμα για συζήτηση σχολικού βιβλίου, σελ. 175

- ◆ Είδος ιστορικής πηγής:
- ◆ Συγγραφέας-εγχειρίδιο:
- ◆ Επισήμανση ιστορικού χρόνου και ιστορικών προσώπων:
- ◆ Επικέντρωση στο ιστορικό γεγονός:
- ◆ Αναζήτηση των ζητούμενων στοιχείων στην ιστορική πηγή:

Πρωτογενής

Τζον Κρέβεκερ, Επιστολές ενός Αμερικανού αγρότη

1787, Συγκρότηση νέου αμερικανικού κράτους

Χαρακτηριστικά Αμερικανών

1. Δημιουργία νέου έθνους, μέσα από τη σύνθεση πολλών διαφορετικών εθνοτήτων και πολιτισμών.

2. Απαλλαγή από τα δεσμευτικά στοιχεία του παρελθόντος, με στόχο τη διαμόρφωση ενός νέου τρόπου ζωής και νέων πολιτειακών συνθηκών.

3. Ο Αμερικανός πολίτης διακατέχεται από ένα νεοτεριστικό πνεύμα, που επιδίδει την αλλαγή και την ανανέωση.

«Ένα μείγμα Άγγλου, Σκοτσέζου, Γάλλου, Ολλανδού, Γερμανού και Σουηδού. Από αυτή την ανάμειξη γεννήθηκε μια νέα ανθρώπινη ράτσα, αυτή που ονομάζουμε Αμερικανούς»

«Είναι Αμερικανός εκείνος ο οποίος, αφήνοντας πίσω του τις παλιές προκαταλήψεις και συνήθειες, δέχεται νέες απόψεις από το νέο τρόπο ζωής που αποδέχτηκε, από τη νέα κυβέρνηση στην οποία υπακούει και από τη νέα τάξη που κατέχει»

«Ο Αμερικανός είναι ένας άνθρωπος που ενεργεί σύμφωνα με τις νέες αρχές. Έχει νέες ιδέες και απόψεις»

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 1, σελ. 172

Χάρτης των αγγλικών αποικιών

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής:

Χάρτης
18ος αι.

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Οι περισσότερες αγγλικές αποικίες είναι συγκεντρωμένες στην ανατολική παράκτια πλευρά της βόρειας Αμερικής.

Η θέση των αποικιών είχε επιλεγεί προκειμένου να διεξάγεται καλύτερα το εμπόριο με την αγγλική μητρόπολη.

Τα ισπανικά εδάφη, που βρίσκονταν προς το εσωτερικό της αμερικανικής ηπείρου και παραχωρήθηκαν στην Αγγλία μετά τον Επταετή πόλεμο, διέθεταν μεγάλες πεδινές εκτάσεις, που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν.

Η απαγόρευση της εκμετάλλευσης των πρώην ισπανικών εδαφών από τους αποίκους υπήρξε η αφορμή για την εκδήλωση των πρώτων αντιδράσεων και ταραχών στις αγγλικές αποικίες της Αμερικής.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 2, σελ. 172

Γιορτή τσαγιού της Βοστώνης

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:

Γκραβούρα

- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής:

18ος αι.

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Οι κάτοικοι της Βοστόνης ρίχνουν στη θάλασσα τα φορτία τσαγιού που επρόκειτο να μεταφερθούν στην Αγγλία.

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Το τσάι ήταν ένα από τα σημαντικότερα προϊόντα που εισήγαγαν οι Άγγλοι από τις αποικίες, σε σημείο που να χαρακτηρίζει μέχρι σήμερα περισσότερο το δικό τους τρόπο ζωής παρά τον αποικιακό. Ωστόσο η επιβολή φόρου σ' αυτό το προϊόν και η απαγόρευση εμπορικής εκμετάλλευσής του από τους αποίκους αποτέλεσαν την αιτία για την έναρξη των ταραχών στη Βοστώνη το 1773. Η συγκεκριμένη διαμαρτυρία οφειλόταν στο γεγονός ότι η βρετανική κυβέρνηση, εξαιτίας μεγάλου πλεονάζοντος αποθέματος τσαγιού, αποφάσισε να πουλήσει μεγάλη ποσότητα σε πολύ χαμηλή τιμή, μόνο για να εισπράξει το δασμό από την αγοραπωλησία, πράγμα που θα άφηνε διπλά ζημιωμένους τους αποίκους.

Οι διαμαρτυρόμενοι άποικοι ήταν μεταμφιεσμένοι σε Ινδιάνους Μοχόκ.

Οι άποικοι, αναζητώντας μια κοινή ταυτότητα απέναντι στην αγγλική πολιτική και επειδή ανήκαν σε διαφορετικές εθνότητες, οικειοποιήθηκαν τα σύμβολα των Ινδιάνων, που ήταν οι ντόπιοι κάτοικοι, δηλώνοντας έτσι την επιθυμία τους να διαμορφώσουν έναν τύπο ανθρώπου που θα ανήκει σε ένα νέο έθνος.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 3, σελ. 173

Η Βοστώνη στο τέλος του 18ου αιώνα

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής:

Γκραβούρα
18ος αι.

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Τα κτίρια της πόλης θυμίζουν τη δόμη-
ση μιας ευρωπαϊκής πόλης.

Στους δρόμους μετακινούνται άνθρω-
ποι και προϊόντα με τροχοφόρες άμα-
ξες.

**Σχόλια και συμπεράσματα που προ-
κύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση
με την ιστορική αφήγηση**

Ο πολιτισμός της Αμερικής (αρχιτε-
κτονική, επιστήμη, τέχνη) ήταν η σύν-
θεση πολλών ευρωπαϊκών πολιτισμι-
κών επιρροών, που μεταφέρθηκαν από
τους αποίκους.

Τα γνωστά ευρωπαϊκά μέσα μεταφο-
ράς είχαν μεταφερθεί και στην αμερι-
κανική ήπειρο. Τόσο η δομή των πόλε-
ων όσο και ο τρόπος λειτουργίας τους,
με τη διάνοξη των δρόμων, μαρτυ-
ρούν μια ανάπτυξη που δικαιολογεί
την επιθυμία των κατοίκων τους για α-
νεξαρτησία.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 4, σελ. 173

Η υπογραφή της Διακήρυξης της Ανεξαρτησίας

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής:

Ζωγραφικός πίνακας
18ος αι.

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Στο κέντρο της εικόνας διακρίνονται
οι συντάκτες της Αμερικανικής Διακή-
ρυξης Ανεξαρτησίας Θωμάς Τζέφερ-
σον και Βενιαμίν Φραγκλίνος.

Στο τραπέζι βρίσκεται το κείμενο της
Αμερικανικής Διακήρυξης Ανεξαρτη-
σίας.

**Σχόλια και συμπεράσματα που προ-
κύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση
με την ιστορική αφήγηση**

Ο Φραγκλίνος ήταν φυσικός επιστή-
μονας και η συμβολή του στη σύνταξη
του κειμένου της Αμερικανικής Ανε-
ξαρτησίας δήλωνε την αναγνώριση της
επιστήμης και της διανόησης ως κυρί-
αρχου χαρακτηριστικού του νέου αμε-
ρικανικού κράτους.

Το κείμενο αυτό ήταν η πρώτη πρακτι-
κή εφαρμογή των ιδεών του Διαφωτι-
σμού.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 5, σελ. 173

Ένωση ή Θάνατος

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής:

Σκίτσο του Β. Φραγκλίνου
18ος αι.

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Το απεικονιζόμενο φίδι είναι χωρισμέ-
νο σε οκτώ μέρη, πάνω από τα οποία
υπάρχουν τα αρχικά των αγγλικών α-
ποικιών, απεικονίζοντας τη διχόνοια
μεταξύ τους.

**Σχόλια και συμπεράσματα που προ-
κύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση
με την ιστορική αφήγηση**

Οι αγγλικές αποικίες καλούνται σε ε-
νότητα προκειμένου να αντιμετωπί-
σουν τον κοινό κίνδυνο. Η έννοια της
«ισχύος εν τη ενώσει» εδώ απεικονίζε-
ται με τρόπο διαφορετικό από ό,τι στο
αγγλικό μοναρχικό αντίστοιχο σύμβο-
λο, που σήμαινε το μοναρχικό συγκε-
ντρωτισμό. Εδώ το σκίτσο συμβολίζει
την κοινή και ισότιμη προσπάθεια των
αμερικανικών πολιτειών.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 6, σελ. 174

Η νίκη στο Γιορκτάουν

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής:

Ζωγραφικός πίνακας
18ος αι.

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Η ήττα των Άγγλων συμβολίζεται με
τη λευκή σημαία συνθηκολόγησης και
την έφιππη παρουσία του Αμερικανού
στρατηγού, που βρίσκεται σε αντίθεση
με την όρθια στάση στο έδαφος του
Άγγλου στρατιωτικού ηγέτη.

**Σχόλια και συμπεράσματα που προ-
κύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση
με την ιστορική αφήγηση**

Η συντριπτική ήττα των Άγγλων στο
Γιορκτάουν, σε συνδυασμό με τη δι-
πλωματική απομόνωσή τους από όλες
τις ευρωπαϊκές δυνάμεις, τους οδήγη-
σαν στην υπογραφή της συνθήκης των
Βερσαλλιών, που αναγνώριζε την ανε-
ξαρτησία των πολιτειών της βόρειας
Αμερικής.

Α Η ΓΑΛΛΙΑ ΣΕ ΚΡΙΣΗ

Κοινωνική ένταση και πολιτική αμφισβήτηση

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Οικονομία: Κατά το τέλος του 18ου αι. παρατηρούνται στη Γαλλία:

- ανάπτυξη του εμπορίου
- πορεία προς τη Βιομηχανική Επανάσταση.

Κοινωνία: Η αστική τάξη μεταβάλλεται σε ρυθμιστικό παράγοντα των εξελίξεων.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Η γαλλική κοινωνία εξακολουθούσε να είναι αριστοκρατική και φεουδαρχική.
- Η γαλλική κοινωνία από τα χρόνια του Μεσαίωνα ήταν χωρισμένη σε τρεις τάξεις:

Ευγενείς και **κλήρος** κατείχαν όλα τα προνόμια.**Η Τρίτη Τάξη** –αστοί, μεσαία και κατώτερα λαϊκά στρώματα– είχε μόνο υποχρεώσεις.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΝΟΜΙΕΣ

- Η **αριστοκρατία**:
 1. ήταν απρόθυμη να προσαρμοστεί στις νέες οικονομικές συνθήκες.
 2. διατηρούσε τον έλεγχο του κρατικού μηχανισμού.
 3. παρεμπόδιζε την ελεύθερη οικονομική δραστηριότητα.
- Η **αστική τάξη**:
 1. είχε τη μεγαλύτερη οικονομική ισχύ.
 2. δεν είχε ανάλογο μερίδιο στην πολιτική εξουσία.
- Τα **κατώτερα στρώματα**:
 1. Τα εισοδήματα των λαϊκών τάξεων των πόλεων καθηλώνονται εξαιτίας της ανόδου των τιμών των αγαθών.
 2. Οι αγρότες εξαναγκάζονται σε καταβολή υπερβολικά υψηλών φόρων, για να γεμίσουν τα κρατικά και τα φεουδαρχικά ταμεία.
 3. Από το 1760 οι αγρότες επιβαρύνθηκαν και με την επαναφορά παλαιών φεουδαρχικών δικαιωμάτων.

Οι οικονομικές δυσχέρειες

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

- Η Γαλλία δεν κατόρθωσε να ανταποκριθεί στις νέες οικονομικές απαιτήσεις και παρέμεινε μια χώρα **γεωργική**.
- Στο δευτερογενή τομέα περιορίστηκε στη βιοτεχνία, σε αντίθεση με τη βιομηχανική άνοδο της Αγγλίας.

ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Οι παράγοντες της επιδείνωσης ήταν:

1. Ο πολλαπλασιασμός των κρατικών δαπανών και η αύξηση του ελλείμματος, εξαιτίας της σπατάλης της Αυλής και των πολέμων.
2. Δεν εφαρμόστηκαν οι μεταρρυθμιστικές προτάσεις του Τυργκό και του Νεκέρ στα χρόνια του Λουδοβίκου Ιστ', εξαιτίας της άρνησης των ευγενών να περιοριστούν οι βασιλικές χορηγίες προς αυτούς και να πληρώσουν κάποιους φόρους.
3. Η οικονομική κρίση που προκάλεσαν οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες από το 1785 ως 1789, και κυρίως ο χειμώνας του 1788-89, που ανέβασαν την τιμή του ψωμιού, που κάλυπτε πλέον το 88% του λαϊκού οικογενειακού εισοδήματος.

Β Η ΕΚΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ (1789)

Η σύγκληση των Γενικών Τάξεων

ΣΥΓΚΛΗΣΗ ΓΕΝΙΚΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

- Προτάθηκε από τον Νεκέρ, που ο Λουδοβίκος επανέφερε στη θέση του υπουργού Οικονομικών για να αντιμετωπίσει την κρίση.
- Ήταν η συνέλευση των αντιπροσώπων των τριών τάξεων, για να **εγκρίνουν νέους φόρους**.
- Σύνθεση της συνέλευσης: **τα μισά μέλη** ανήκαν στους ευγενείς και στους κληρικούς και τα άλλα **μισά** προέρχονταν από την Τρίτη Τάξη, που υπερείχε ελάχιστα αριθμητικά.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

- Όταν οι εκπρόσωποι της Τρίτης Τάξης συνειδητοποίησαν ότι τους νέους φόρους θα τους πλήρωναν μόνο αυτοί και όχι και οι ευγενείς, ανακήρυξαν τη συνέλευση **Εθνική**, με το επιχείρημα ότι εκπροσωπούσαν το 98% των Γάλλων.
- Ο Λουδοβίκος δεν αναγνώρισε την Εθνική Συνέλευση.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

- Οι εκπρόσωποι της Τρίτης Τάξης έδωσαν τον **Όρκο του Σφαιριστηρίου**, με τον οποίο δεσμεύτηκαν να μην αποχωρήσουν αν δε δώσουν σύνταγμα στη Γαλλία.
- Μετά την προσχώρηση κάποιων αντιπροσώπων του κλήρου και των ευγενών, η Εθνική Συνέλευση ανακηρύχθηκε **Συντακτική**.
- Από το φόβο της σύλληψης, τα μέλη της Εθνικής Συνέλευσης αυτοανακηρύχθηκαν **απαρβίαστα**.

Το τέλος του παλαιού καθεστώτος

ΕΝΟΠΛΗ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ

- Ο Λουδοβίκος αντέδρασε στη Συντακτική Συνέλευση συγκεντρώνοντας στρατό στις Βερσαλλίες.
- Ο λαός, βλέποντας αυτή την ενέργεια, αντέδρασε και στις **14 Ιουλίου** **εξεγέρθηκε** με σύνθημα **ελευθερία, ισότητα, αδελφoσύνη** και κατέλαβε τη Βασίλλη, σύμβολο της απολυταρχικής καταπίεσης, αφού χρησίμευε μέχρι τότε ως φυλακή για τους αντιφρονούντες.

ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ

- Η εξέγερση εναντίον του παλαιού καθεστώτος μεταδόθηκε και στις επαρχίες, όπου καταλύθηκαν οι δημοτικές αρχές και εκλέχτηκαν νέες.
- Οργανώθηκε η εθνοφυλακή και λεηλατήθηκαν οι πύργοι των ευγενών.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ – ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

- Στις 4 Αυγούστου 1789 **καταργήθηκαν τα προνόμια**, πράξη που σήμαινε το τέλος του παλαιού καθεστώτος.
- Στις 26 Αυγούστου 1789 ψηφίστηκε η **Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη**, όπου προβάλλονταν οι θεμελιώδεις αρχές του Διαφωτισμού (**ελευθερία, ισότητα, δικαιοσύνη**), πάνω στις οποίες θα θεμελιωνόταν το νέο καθεστώς.
- Ο βασιλιάς υποχρεώθηκε να μείνει στο Παρίσι, ώστε να βρίσκεται υπό τον έλεγχο των επαναστατών.

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

- Είχαν διαμορφωθεί τρεις τάσεις, **αριστερά, δεξιά, κέντρο**, ανάλογα με τις θέσεις που είχαν καταλάβει οι εκπρόσωποί τους στην αίθουσα των συνεδριάσεων.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΛΗ ΕΚΤΟΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ

- Εκτός Συντακτικής Συνέλευσης πολιτική πάλη υπήρχε:
 - α) στις εφημερίδες
 - β) στις Λέσχες (προάγγελους των κομμάτων), που ασκούσαν πιέσεις για ριζοσπαστικότερες λύσεις.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ψηφίστηκε από τη Συντακτική Συνέλευση το 1791 και προσπάθησε να συμβάλει εκ διαμέτρου αντίθετα συμφέροντα, γι' αυτό είχε σύντομο βίο.

Θετικές ρυθμίσεις

Καθιερώνεται η συνταγματική μοναρχία, η οποία στηρίζεται στη διάκριση των εξουσιών.

Αρνητικές ρυθμίσεις

1. Το αίτημα των επαναστατημένων Γάλλων για δικαιότερη κοινωνία και για βελτίωση της ζωής τους έμενε ανεκπλήρωτο.
2. Η ισότητα, που ήταν αίτημα της Επανάστασης, φαλκιδεύτηκε, αφού δικαίωμα ψήφου αποκτούσαν μόνο όσοι κατείχαν περιουσία.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ Η ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Προήλθε από τις εκλογές του Σεπτεμβρίου του 1791 και είχε αριστερότερη σύνθεση, με κυρίαρχη ομάδα τους **ζιρονδίνους**, που, με την υποστήριξη πολλές φορές των κεντρικών, πρωτοστάτησαν στις εξελίξεις.

Ζιρονδίνoι ή γιρονδίνoι: ριζοσπαστική πτέρυγα της Νομοθετικής Συνέλευσης, που ονομάστηκε έτσι επειδή οι εκπρόσωποί της στην πλειονότητά τους προέρχονταν από την περιοχή του Gironde.

▼ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

1. Οι ευγενείς δεν έπαψαν να συνωμοτούν, και ένα μέρος από αυτούς κατέφυγε στο εξωτερικό, όπου δημιούργησε **εστίες αντεπανάστασης**.
2. Η **Αυστρία και η Πρωσία ετοίμαζαν πόλεμο** εναντίον της Γαλλίας, σε συνεννόηση με το βασιλιά.
3. Οι λαϊκές τάξεις, καλά εξοπλισμένες, ζητούσαν λύσεις για τα προβλήματά τους, καθώς **οι τιμές των αγαθών ανέβαιναν**.

▼ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΩΝ

Οι παράγοντες που προετοίμασαν το έδαφος για ριζοσπαστικές λύσεις ήταν:

1. Οι λεγόμενοι **αβράκωτοι**, που ζητούσαν την καθαίρεση του βασιλιά.
2. Η έκρηξη του αναμενόμενου πολέμου με την Αυστρία και την Πρωσία (Απρίλιος 1792).
3. Η προδοτική συμφωνία του βασιλιά με τους εχθρούς.
4. Ο πρωταγωνιστικός ρόλος στις εξελίξεις των μαζών, που εξεγέρθηκαν στο Παρίσι και στις 10 Αυγούστου 1792 κατέλαβαν τα ανάκτορα.

▼ ΜΕΤΡΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

- α) Έθεσε σε αργία και στη συνέχεια κήρυξε έκπτωτο το βασιλιά.
- β) Ανέθεσε την εκτελεστική εξουσία στον Δαντόν, ο οποίος θέσπισε την **καθολική ψηφοφορία** και κήρυξε την πατρίδα σε κίνδυνο.

▼ ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Μετά τη νίκη των Γάλλων εθελοντών στο Βαλμύ, που έσωσε την Επανάσταση, προέκυψε από νέες εκλογές η **Συμβατική Συνέλευση**, που:

- **κατάργησε τη μοναρχία**, φυλάκισε τη βασιλική οικογένεια και εκτέλεσε το βασιλιά τον Ιανουάριο του 1793
- εγκαθίδρυσε τη **δημοκρατία**.

▼ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΕΧΘΡΟΙ

Εξωτερικοί εχθροί

Το 1792, με πρωτοβουλία της Αγγλίας, δημιουργήθηκαν συνασπισμοί χωρών της Ευρώπης κατά της Γαλλίας.

Εσωτερικοί εχθροί

Στο εσωτερικό σημειώνονταν φιλοβασιλικές εξεγέρσεις.

▼ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ ΟΡΕΙΝΩΝ

- Η Συμβατική Συνέλευση στηρίχτηκε στους Ορεινούς, που ήταν ριζοσπάστες και κάθονταν στα υψηλότερα έδρανα της Συνέλευσης.

- Συγκρότησε **Επιτροπές** για τη λήψη οικονομικών μέτρων υπέρ των λαϊκών μαζών.

▼ ΡΟΒΕΣΠΙΕΡΟΣ

- Οι Ορεινοί, με αρχηγό το Ροβεσπιέρο, που ήταν επικεφαλής της Επιτροπής Δημοσίας Σωτηρίας, σχημάτισαν **Επαναστατική Κυβέρνηση** το Δεκέμβριο του 1793, με σκοπό να επιβάλουν τη ριζοσπαστική επανάσταση.
- Η περίοδος διακυβέρνησης του Ροβεσπιέρου ονομάστηκε **Τρομοκρατία**, γιατί η διατήρηση της εξουσίας του βασίστηκε στη φυσική εξόντωση των αντιπάλων με συνοπτικές διαδικασίες.
- Καταργήθηκε η χριστιανική θρησκεία και καθιερώθηκε η **λατρεία του Ανώτατου Όντος**.
- Οι υπερβολές αυτές και η δυσαρέσκεια των αστών για τα οικονομικά μέτρα δημιούργησαν αντιπολιτευτικό ρεύμα, και τον Ιούλιο του 1794 ο Ροβεσπιέρος μαζί με τους οπαδούς του οδηγήθηκαν στη λαιμητόμο.

Ε ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

▼ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟ

Επιδιώχθηκε από την αστική τάξη και πραγματοποιήθηκε από τους μετριοπαθείς, που:

1. Αποκατέστησαν τις αστικές αξίες (επαναφορά θρησκείας, οικονομικής ελευθερίας).
2. Ψήφισαν νέο σύνταγμα, μετριοπαθές και αντιβασιλικό, που περιορίζε τη λαϊκή βούληση, αφού παραχωρούσε δικαίωμα ψήφου μόνο στους εύπορους.

▼ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Την ασκούσαν πλέον δύο σώματα:

1. **Βουλή** (500 μέλη)
2. **Γερουσία** (250 μέλη)

▼ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Ανατέθηκε στο **Διευθυντήριο**, με το οποίο η εξουσία άρχισε να επανέρχεται στους **αστούς**, που εδραίωσαν τη θέση τους στο εμπόριο και στη βιομηχανία και διεκδικούσαν την κυριαρχία σε ολόκληρη την Ευρώπη.

▼ ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΒΟΝΑΠΑΡΤΗΣ

- Κατέστειλε με επιτυχία τη βασιλική αντεπανάσταση του 1793.

- Ανάγκασε τις ευρωπαϊκές δυνάμεις που συμμετείχαν στον αντιγαλλικό συνασπισμό να συνθηκολογήσουν.

▼ ΣΥΝΘΗΚΗ ΚΑΜΠΟΦΟΡΜΙΟ

- Έγινε το Σεπτέμβριο του 1797.
- Οι Αυστριακοί αναγνώρισαν στη Γαλλία την κυριαρχία επί των ιταλικών και των αυστριακών εδαφών που είχαν καταληφθεί από γαλλικά στρατεύματα.
- Τα Επτάνησα περιήλθαν στη Γαλλία και καταλύθηκε η Γαληνότητα Δημοκρατία της Βενετίας, που τα κατείχε.

▼ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΑΓΓΛΙΑΣ-ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ

- Ο Ναπολέων έκανε εκστρατεία στην Αίγυπτο το 1798, για να αποκόψει το δρόμο της Αγγλίας προς τις αποικίες της, και, αφού νίκησε τους Μαμελούκους στη **μάχη των Πυραμίδων**, κατέλαβε την Αίγυπτο.
- Ο αγγλικός στόλος με επικεφαλής το ναύαρχο **Νέλσον** κατόρθωσε να συντρίψει το γαλλικό στόλο στο Αμπουκίρ.
- Τότε ο Ναπολέων στράφηκε προς την Παλαιστίνη, για να ολοκληρώσει το σχέδιό του.

▼ ΥΠΑΤΕΙΑ

Ο Ναπολέων επέστρεψε στη Γαλλία, όπου ανέτρεψε με πραξικόπημα το Διευθυντήριο, συγκρότησε την **Υπατεία**, με πρώτο ύπατο τον ίδιο, και κήρυξε το τέλος της Επανάστασης.

ΣΤ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ (1799-1815)

▼ ΠΟΡΕΙΑ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ

- Έγινε ύπατος (1799-1804).
- Έγινε αυτοκράτορας (1804-1815).
- Κατέλαβε μεγάλο μέρος της Ευρώπης, από την Ιταλία ως την Ισπανία και την Πορτογαλία.
- Ετοίμαζε απόβαση στην Αγγλία.
- Αντιμετώπισε με επιτυχία τους αντιγαλλικούς συνασπισμούς.

▼ ΑΠΟΤΥΧΙΕΣ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ

- Η αποτυχημένη εκστρατεία του στη Ρωσία το 1812 αποτέλεσε την αρχή του τέλους της γαλλικής κυριαρχίας στην Ευρώπη.

- Ο Ναπολέων ηττήθηκε από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις στις μάχες στη Λιψία (1813) και στο Βατερλό (1815).
- Εξορίστηκε από τους συμμάχους σε ένα νησί του Ατλαντικού, την Αγία Ελένη, όπου πέθανε το 1821.

▼ ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

- Οι νικήτριες ευρωπαϊκές δυνάμεις:
 - α) επανέφεραν την παλαιά τάξη πραγμάτων
 - β) αποκατέστησαν τα απολυταρχικά καθεστώτα
 - γ) καθιέρωσαν τις αρχές της ισορροπίας δυνάμεων και της νομιμότητας ως κανόνες διεθνούς δικαίου.

▼ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

- Η νέα συγκυρία διαμόρφωσε τη θέση της καθεμιάς από τις μεγάλες δυνάμεις στον ευρωπαϊκό και τον παγκόσμιο χώρο.
 1. Η γαλλική δύναμη υποχώρησε.
 2. Η Ευρώπη χωρίστηκε σε ζώνες επιρροής, αυστριακή, ρωσική, πρωσική.
 3. Αναγνωρίστηκε ο ρόλος της Αγγλίας ως παγκόσμιας δύναμης.

▼ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ

- Καθόρισε το πλέγμα των διεθνών σχέσεων.
- Προσδιόρισε το συμβατικό πλαίσιο του μεταναπολεόντειου status quo μετά από μακρές διαπραγματεύσεις.

Ζ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

▼ ΣΗΜΑΣΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

- Η Γαλλική Επανάσταση επιτέλεσε έργο διαχρονικό όχι μόνο για τη Γαλλία αλλά για ολόκληρο τον κόσμο.
- Επέφερε άμεσα ή έμμεσα μεταβολές σε όλο το φάσμα της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής.
- Η Ένδοξη Επανάσταση στην Αγγλία και η Αμερικανική Επανάσταση περιορίστηκαν στην πολιτική ισότητα, ενώ η Γαλλική Επανάσταση επιδίωξε και την κοινωνική.

▼ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ

1. Η έννοια της **λαϊκής κυριαρχίας** εκφράζεται με το δικαίωμα ψήφου.
2. Η εμφάνιση του θεσμού των **Λεσχών** είναι προάγγελος των πολιτικών κομμάτων.

3. Κατοχυρώνονται οι ελευθερίες, η ισότητα και τα δικαιώματα των πολιτών.
4. Για πρώτη φορά μετά την ελληνική αρχαιότητα δίνεται στην έννοια πολίτης η σημασία του υπεύθυνου ατόμου, με συνείδηση των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων του.
5. Θεσπίζεται **αστικός κώδικας**, που κατοχυρώνει νομικά αυτά τα δικαιώματα.

▼ ΡΟΛΟΣ ΜΑΖΩΝ

- Η Επανάσταση ανέδειξε πρωταγωνιστικό το ρόλο των μαζών στη διαμόρφωση των πολιτικών εξελίξεων.
- Ο τύπος, ως εκφραστής πολιτικών και κοινωνικών ομάδων, αναδεικνύει τη σημασία της **κοινής γνώμης** στις εξελίξεις.

▼ ΕΝΝΟΙΑ ΕΘΝΟΥΣ

- Οι ιδέες της πολιτικής και εθνικής ελευθερίας της Γαλλικής Επανάστασης προέβαλαν την έννοια του έθνους ως σημείου αναφοράς που συνέδεε τις διάφορες εθνικές ομάδες, ρόλο που ως τότε έπαιζαν οι μοναρχίες.
- Το έθνος προβλήθηκε ως έννοια ενοποιητική, κυρίαρχη, και ανώτατη πηγή όλων των εξουσιών.
- Το 19ο αι. το έθνος θα αποτελέσει κινητήρια δύναμη για όλα τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα.

▼ ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ

Πρόκειται για τα γαλλικά στρατεύματα του Ναπολέοντα, που λειτούργησαν ως **φορέας εθνικής και κοινωνικής συνείδησης** και διέδωσαν στην Ευρώπη τις ιδέες της εθνικής ανεξαρτησίας και της πολιτικής ελευθερίας.

▼ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Βαθιές αλλαγές:

1. κατάργηση φεουδαρχικών δικαιωμάτων
2. δήμευση περιουσιών πολλών ευγενών και της Εκκλησίας
3. λήψη μέτρων υπέρ των ασθενέστερων τάξεων.

▼ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΠΑΙΔΕΙΑ

- Καθιερώνεται η **δωρεάν και υποχρεωτική παιδεία**.
- Ιδρύονται ανώτατα πνευματικά ιδρύματα.
- Καθιερώνεται ο θεσμός των επιστημονικών ινστιτούτων, που προωθούν την επιστημονική έρευνα.
- Αναγνωρίζεται η αξία της πολιτιστικής κληρονομιάς και για τη διαφύλαξή της **χτίζονται μουσεία**.

▼ ΑΝΕΞΙΘΡΗΣΚΙΑ

- Υλοποιείται το αίτημα για ανεξιθρησκία, αφού το κράτος επιδεικνύει **ανεκτική στάση** στα θρησκευτικά ζητήματα.
- Χωρίζεται η Εκκλησία από το κράτος και περιορίζεται στις θρησκευτικές της αρμοδιότητες.

Η ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

▼ ΛΟΓΟΙ ΣΤΡΟΦΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΡΟΣ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ

- Ήταν απογοητευμένοι από την αποτυχία των επαναστατικών προσπαθειών τους κατά τους δυο ρωσοτουρκικούς πολέμους.
- Οι φιλελεύθερες διακηρύξεις της Γαλλικής Επανάστασης και οι πολεμικοί θρίαμβοί της αναπτέρωσαν τις ελπίδες των υπόδουλων Ελλήνων.
- Η εμφάνιση του Ναπολέοντα και η δυναμική του παρέμβαση στην ανατολική Μεσόγειο έδωσαν την εντύπωση στον ελληνικό λαό και στους άλλους χριστιανικούς λαούς της Βαλκανικής ότι επρόκειτο για τον αναμενόμενο ελευθερωτή. Ο λαός των Επτανήσων μάλιστα δέχτηκε με έκδηλο ενθουσιασμό τους Γάλλους όταν κατέλαβαν τα νησιά (1797).
- Οι Νεοέλληνες διαφωτιστές Ρήγας και Κοραΐς πίστεψαν στη συνδρομή του Ναπολέοντα και συνέδεσαν την αιγυπτιακή εκστρατεία του με την τύχη της πατρίδας τους.

▼ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

- Ο Ναπολέων όμως θεωρούσε τα Επτάνησα προγεφύρωμα για τις επεκτατικές του βλέψεις προς την Οθωμανική Αυτοκρατορία.
- Ο Ναπολέων θα χρησιμοποιούσε τους Έλληνες, και γι' αυτό το σκοπό έστειλε Γάλλους πράκτορες ελληνικής καταγωγής στην Ελλάδα για να οργανώσουν την Ελληνική Επανάσταση.
- Όλες αυτές οι ενέργειες απέβλεπαν αποκλειστικά στην εξυπηρέτηση των γαλλικών συμφερόντων, αλλά οι Έλληνες δεν ήταν σε θέση να αντιληφθούν τις πραγματικές γαλλικές προθέσεις.

▼ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ

Μετά την αγγλογαλλική συνθήκη στην Αμιένη το 1802, οι Έλληνες είδαν τις πραγματικές προθέσεις του Ναπολέοντα, που από εχθρός έγινε προστάτης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Έτσι, συνειδητοποίησαν ότι έπρεπε να στηριχτούν στις δικές τους δυνάμεις για την επιδίωξη της απελευθέρωσής τους.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου

ΕΡΩΤΗΣΗ 1, σελ. 185

Με βάση το δοκίμιο του Αβά Σεγές «Τι είναι Τρίτη Τάξη» (1789) (βλ. σχετικό παράθεμα):

- Να επισημάνετε ποια στοιχεία δείχνουν ότι ο συγγραφέας είναι οπαδός των ιδεών του Διαφωτισμού.
- Να αναλύσετε το περιεχόμενο που δίνει στην έννοια έθνος ο Σεγές.
- Πιστεύετε ότι ο βασιλιάς και οι ευγενείς θεωρούσαν επαναστατικές τις ιδέες αυτές του Σεγές; Αιτιολογήστε την άποψή σας.

Λέξεις – φράσεις προς ανάλυση:

- στοιχεία που αποδεικνύουν την επιρροή από το Διαφωτισμό
- χαρακτηριστικά της έννοιας του έθνους
- απόδειξη της επαναστατικότητας των ιδεών του Σεγές

Απάντηση:

- Βλ. Επεξεργασία πηγών (γραπτή πηγή 1).
- Μέσα από τη Γαλλική Επανάσταση προέκυψε η έννοια του έθνους ως δύναμη ενοποιητικής, κυρίαρχης, και ως ανώτατης πηγής όλων των εξουσιών. Πολλές από αυτές τις ιδιότητες του όρου παρουσιάζονται στο δοκίμιο του Σεγές.
 - Μεγάλη ενοποιητική δύναμη: Η Τρίτη Τάξη αποτελούσε το 98% της γαλλικής κοινωνίας, και είναι φυσικό οι κοινές διεκδικήσεις να έχουν προσδώσει μια μορφή ενότητας στα μέλη της στα πλαίσια του αγώνα εναντίον των προνομιούχων και των δυνατών. («Αν καταργούσαμε τους προνομιούχους, το έθνος δε θα έχανε τίποτε, απεναντίας θα κέρδιζε»)
 - Ανώτατη πηγή όλων των εξουσιών: Η αρχή της πλειοψηφίας για τη διαμόρφωση της εξουσίας, που προβλήθηκε μέσα από τη Γαλλική Επανάσταση, ήταν αντιστάθμισμα της μακρόχρονης παραμονής στην εξουσία της μειοψηφίας των προνομιούχων, που συνδυάστηκε με την καταπίεση της πλειοψηφίας. Το έθνος, δηλαδή η Τρίτη Τάξη, είναι υπεύθυνο να επιλέξει την εξουσία που επιθυμεί. («Τι θα γινόταν χωρίς τους προνομιούχους; Το παν, αλλά ένα παν ελεύθερο και ακμαίο. Τι δε θα μπορούσε να γίνει χωρίς αυτή, όλα θα βάδιζαν καλύτερα χωρίς τους άλλους»)
- Οι ιδέες του Σεγές δε θα μπορούσαν παρά να χαρακτηριστούν επαναστατικές από το βασιλιά και τους ευγενείς, γιατί καταργεί τη θέση τους, το ρόλο τους στην εξουσία και το έθνος, και τους θεωρεί περιττούς και ζημιολόγους για την ομαλή διαμόρφωση ενός κράτους. Άλλωστε ο Σεγές συνδέει τους προνομιούχους με την καταπίεση, την ανελευθερία, που λειτουργούν ανασταλτικά στην πρόοδο της Τρίτης Τάξης, που περιλαμβάνει, εκτός από τα λαϊκά στρώματα, και την ανερχόμενη αστική τάξη.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2, σελ. 185

Σε ποιο κράτος της αρχαιότητας υπήρχε ο θεσμός του υπάτου και ποιες ήταν οι αρμοδιότητές του; Γιατί ο Ναπολέωντας επιδίωξε να περιβληθεί με το κύρος αυτού του αξιώματος;

Λέξεις – φράσεις προς ανάλυση:

- καταγωγή θεσμού υπάτου/αρμοδιότητες
- λόγοι επιδίωξης αξιώματος υπάτου από το Ναπολέοντα

Απάντηση:

Ο θεσμός του υπάτου υπήρχε στη αρχαία ρωμαϊκή διοικητική οργάνωση και είχε δημοκρατική βάση. Οι ύπατοι ήταν δύο, εκλέγονταν από το ρωμαϊκό λαό και είχαν ως αρμοδιότητά τους την προστασία των δικαιωμάτων των Ρωμαίων πολιτών, την εφαρμογή της δικαιοσύνης και τη στρατηγική ευθύνη για τη διαμόρφωση των συνθηκών που θα διευκόλυναν την επεκτατική πορεία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Ο Ναπολέων με την επιλογή αυτού του αξιώματος αρχικά ήθελε να συνδέσει το όνομά του με τις δημοκρατικές διαδικασίες που επαγγελλόταν η Γαλλική Επανάσταση, δηλώνοντας όμως έμμεσα την επιθυμία του για επεκτατική πολιτική, την οποία στη συνέχεια πραγματοποίησε και υιοθέτησε τον τίτλο που ουσιαστικά επιζητούσε, του αυτοκράτορα. Ο Ναπολέων δηλαδή ήταν ένα παιδί της δημοκρατίας που διεκδικούσε η Γαλλική Επανάσταση, την οποία χρησιμοποίησε για να πετύχει τον αληθινό του στόχο, που ήταν η συγκέντρωση όλων των εξουσιών στο όνομά του και η δημιουργία μιας άλλης αυτοκρατορίας, αντίστοιχης της ρωμαϊκής.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3, σελ. 185

Να εξηγήσετε το συμβολισμό της γκραβούρας με τίτλο «Το συνέδριο χορεύει», σε συνδυασμό με τη φράση διπλωμάτη της εποχής «Το συνέδριο της Βιέννης χόρευε, αλλὰ δεν προχωρούσε».

Λέξεις – φράσεις προς ανάλυση:

- ερμηνεία γκραβούρας

Απάντηση:

Πρόκειται για γελοιογραφία της εποχής, που σατιρίζει τους διπλωμάτες αντιπροσώπους στο συνέδριο της Βιέννης του 1814-1815. Ανάμεσα σε ένα πλήθος από κατώτερες επιτροπές και ομάδες πίεσης, οι αντιπρόσωποι της Αυστρίας, της Πρωσίας, της Ρωσίας και της Βρετανίας, στους οποίους προστέθηκε αργότερα και ο αντιπρόσωπος της Γαλλίας, συνήλθαν στη Βιέννη από τον Οκτώβριο του 1814 ως τον Ιούνιο του 1815, για να καθορίσουν ένα πολιτικά σταθερό σύστημα στη μεταναπολεόντεια Ευρώπη.

Όμως αναλώθηκαν περισσότερο σε κοσμικές συγκεντρώσεις και χορούς, όπου συνήθιζαν να συζητούν τις πολιτικές εξελίξεις, και δεν αντιμετώπισαν με σοβαρότητα την εύθραυστη ευρωπαϊκή πολιτική κατάσταση. Οι τελικές αποφάσεις επηρεάστηκαν κυρίως από την επιθυμία δημιουργίας ισχυρών πολιτικών δομών,

που αποσκοπούσαν στην επαναφορά του παλαιού καθεστώτος της απόλυτης μοναρχίας, γεγονός που αποδεικνύεται από τη διακήρυξη της αρχής της νομιμότητας, που αναγνώριζε ως μοναδικό νόμιμο διεκδικητή και νομέα της εξουσίας το μονάρχη κάθε κράτους. Το αποτέλεσμα αυτό δυσaráεστησε τους Γάλλους φιλελεύθερους. Έτσι δικαιολογείται η φράση του διπλωμάτη της εποχής, καθώς οι αποφάσεις του συνεδρίου δεν προώθησαν την ευρωπαϊκή πολιτική σε μια νέα εποχή αλλά προκάλεσαν την οπισθοδρόμησή της.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4, σελ. 185

Οι νικήτριες δυνάμεις επανέφεραν στην Ευρώπη, μετά την ήττα του Ναπολέοντα, το πριν από την Επανάσταση εδαφικό καθεστώς. Να εξηγήσετε τους λόγους που υπαγόρευαν αυτή τη ρύθμιση.

Λέξεις – φράσεις προς ανάλυση:

- λόγιοι επαναφοράς του παλαιού εδαφικού καθεστώτος

Απάντηση:

Οι νικήτριες ευρωπαϊκές δυνάμεις επανέφεραν την παλαιά τάξη πραγμάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη και αποκατέστησαν τα απολυταρχικά καθεστώτα. Παράλληλα καθιερώθηκαν οι αρχές της ισορροπίας δυνάμεων και της νομιμότητας ως κανόνες διεθνούς δικαίου. Η επαναφορά της παλαιάς εδαφικής ισορροπίας οφειλόταν:

1. Στην επιθυμία των ευρωπαϊκών δυνάμεων για περιορισμό της δύναμης της Γαλλίας, που με την Επανάσταση προκάλεσε εσωτερικά προβλήματα στα κράτη τους, καθώς οι ασθενέστερες τάξεις τους, βλέποντας το παράδειγμα της επιτυχημένης Γαλλικής Επανάστασης, συγκροτούσαν επαναστατικά κινήματα (ιακωβίνοι στην Ισπανία, καρμπονάροι στην Ιταλία), ενώ στη συνέχεια, με την επεκτατική πολιτική του Ναπολέοντα, οι ευρωπαϊκές χώρες (Αυστρία, Πρωσία, βενετικό κράτος) έχασαν σημαντικά εδάφη και πολιτική επιρροή.
2. Στην πρόθεση των υπόλοιπων ευρωπαϊκών δυνάμεων, εκτός της Γαλλίας, να διαμορφώσουν σφαίρες επιρροής (αυστριακή, πρωσική, ρωσική) και ελέγχου του ευρωπαϊκού χώρου, ώστε να αποφευχθεί ιστορικό προηγούμενο παρόμοιο με αυτό της Γαλλικής Επανάστασης.
3. Στην αναγνώριση του ρυθμιστικού ρόλου της Αγγλίας ως της ισχυρότερης παγκόσμιας δύναμης της εποχής.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5, σελ. 185

Να εκτιμήσετε τη στάση των Ελλήνων απέναντι στις επιχειρήσεις του Ναπολέοντα στην ανατολική Μεσόγειο.

Λέξεις – φράσεις προς ανάλυση:

- στάση Ελλήνων απέναντι στις επιχειρήσεις του Ναπολέοντα στη Μεσόγειο

Απάντηση:

Οι πολύπαθοι Έλληνες, όντας τρεις αιώνες και πλέον κάτω από την οθωμανική κυριαρχία και βλέποντας ότι όλες οι ανοργάνωτες επαναστατικές τους προσπάθειες δεν μπορούσαν να καρποφορήσουν, θεώρησαν ότι η ξένη βοήθεια από μια ισχυρή και επεκτατική δύναμη, όπως ήταν αυτή του Ναπολέοντα, θα μπορούσε να αποτελέσει το μοναδικό τους στήριγμα στην προσπάθειά τους για απελευθέρωση.

Παράλληλα, παρερμήνευσαν την εχθρική στάση του Ναπολέοντα έναντι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που είχε ως βασικό κίνητρο την επεκτατική του πολιτική προς την Ανατολή, στα πλαίσια της οποίας σκόπευε να χρησιμοποιήσει μια ελληνική επανάσταση ως μέσο ανατροπής της τουρκικής εξουσίας και εγκαθίδρυσης της γαλλικής στην περιοχή.

Επίσης πίστευαν, κυρίως οι Νεοέλληνες διαφωτιστές, ότι ο Ναπολέων ήταν εκφραστής των ιδεών της Γαλλικής Επανάστασης, ενώ ο ίδιος εκμεταλλεύτηκε τις ιδέες αυτές για την προσωπική του επικράτηση ως αυτοκράτορα.

Έτσι μπορούν να ερμηνευτούν οι θετικές εκτιμήσεις για τις ανατολικές επιχειρήσεις του Ναπολέοντα, όπως:

- α) η ενθουσιώδης υποδοχή των Γάλλων στα Επτάνησα
- β) η σύνδεση της αιγυπτιακής εκστρατείας του Ναπολέοντα με το ελληνικό ζήτημα από τον Κοραή
- γ) η θετική αντιμετώπιση των Γάλλων πρακτόρων που ήρθαν στην Ελλάδα για την προετοιμασία επανάστασης
- δ) η πεποίθηση του Ρήγα ότι ο Ναπολέων θα συνδράμει ουσιαστικά στην απελευθέρωση των Ελλήνων.

Επεξεργασία πηγών

ΓΡΑΠΤΗ ΠΗΓΗ 1, σελ. 176

Τι είναι η Τρίτη Τάξη

ΕΡΩΤΗΣΗ: 1α) σχολικού βιβλίου, σελ. 185

◆ Είδος ιστορικής πηγής:	Πρωτογενής
◆ Συγγραφέας-εγχειρίδιο:	Αβάς Σεγές, <i>Τι είναι η Τρίτη Τάξη</i>
◆ Επισήμανση ιστορικού χρόνου και ιστορικών προσώπων:	1789, Γαλλική Επανάσταση
◆ Επικέντρωση στο ιστορικό γεγονός:	Επιρροή του Διαφωτισμού στη Γαλλική Επανάσταση
◆ Αναζήτηση των ζητούμενων στοιχείων στην ιστορική πηγή:	

1. Η αρχή της ισότητας:

Η ύπαρξη προνομιούχων τάξεων, που καταπίεζαν τις ασθενέστερες, αποτελούσε παραβίαση του δικαιώματος της ισότητας, που διατυπώθηκε από πολλούς Διαφωτιστές, όπως από τον Ρουσσό στο «Κοινωνικό Συμβόλαιο».

2. Η αρχή της ελευθερίας:

Η καταπάτηση του αναπαλλοτρίωτου αυτού δικαιώματος, που είχε προβληθεί ως ένα από τα πρώτιστα που χαρακτηρίζουν τον άνθρωπο ως πολίτη από τους Διαφωτιστές, καταδεικνύει την προσβολή της ανθρώπινης οντότητας από τη γαλλική μοναρχική εξουσία.

«Αν καταργούσαμε τους προνομιούχους, το έθνος δε θα έχανε τίποτε, απεναντίας θα κέρδιζε. Επομένως τι είναι η Τρίτη Τάξη; Το παν, αλλά ένα παν περιορισμένο και καταπιεσμένο»

«Τι θα γινόταν χωρίς τους προνομιούχους; Το παν, αλλά ένα παν ελεύθερο και ακμαίο»

ΓΡΑΠΤΗ ΠΗΓΗ 2, σελ. 178

Άρθρα της Διακήρυξης

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιες πολιτικές αρχές που καθιέρωσε η Γαλλική Επανάσταση προκύπτουν μέσα από τα άρθρα της γαλλικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη;

- ◆ Είδος ιστορικής πηγής:
- ◆ Συγγραφέας-εγχειρίδιο:
- ◆ Επισήμανση ιστορικού χρόνου και ιστορικών προσώπων:
- ◆ Επικέντρωση στο ιστορικό γεγονός:
- ◆ Αναζήτηση των ζητούμενων στοιχείων στην ιστορική πηγή:

Πρωτογενής
Συντακτική Συνέλευση Γαλλικής Επανάστασης
4 Αυγούστου 1789, ψήφιση της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη
Βασικές πολιτικές αρχές Διακήρυξης

1. Κοινωνική δικαιοσύνη, που εκφράζεται με την ισότητα των δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων και το απαραβίαστο της ελευθερίας τους.

«Οι άνθρωποι γεννιούνται και παραμένουν ελεύθεροι και έχουν τα ίδια δικαιώματα»

2. Καθορισμός των βασικών και απαράβιαστων δικαιωμάτων του ανθρώπου (ελευθερία, ιδιοκτησία, ασφάλεια, αντίσταση στη βία) και προστασία τους από την εκλεγμένη πολιτική εξουσία, σύμφωνα με τα διδάγματα του Λοκ και του Ρουσσό.

«Κάθε πολιτικός σχηματισμός πρέπει να σκοπεύει στη διατήρηση των φυσικών και απαράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου. Τα δικαιώματα αυτά είναι η ελευθερία, η ιδιοκτησία, η ασφάλεια και η αντίσταση στη βία»

3. Ο πρωταρχικός ρόλος του Έθνους στη διαμόρφωση των πολιτικών εξελίξεων στη Γαλλία, και κατ' επέκταση σε κάθε κράτος, ιδέα που γεννήθηκε από τη Γαλλική Επανάσταση και καθιερώθηκε από τότε μέχρι σήμερα.

«Το Έθνος είναι η αποκλειστική πηγή κάθε εξουσίας. Κανένα σώμα, κανένα άτομο δεν μπορεί να ασκεί εξουσία που δεν απορρέει από το Έθνος»

4. Η νομοθετική εξουσία ασκείται από τον ίδιο το λαό, είτε με την προσωπική του ψήφο είτε με την ψήφο των εκλεγμένων αντιπροσώπων του. Η ερμηνεία του νόμου ως έκφρασης της «γενικής βούλησης» δηλώνει την επιρροή της διακήρυξης από τις απόψεις του Ρουσσό.

«Με το νόμο εκφράζεται η γενική θέληση. Όλοι οι πολίτες έχουν δικαίωμα προσωπικά ή με αντιπροσώπους τους να μετέχουν στη θέσπισή του»

5. Στην κοινωνία πρέπει να επικρατεί ισονομία, που θα παρέχει ίσες ευκαιρίες κατάληψης αξιωμάτων σε όλους τους πολίτες ανάλογα με την αξία και τις δεξιότητές τους.

«Ο νόμος πρέπει να είναι ο ίδιος για όλους και όταν προστατεύει και όταν τιμωρεί»
«...μπορούν όλοι να μετέχουν το ίδιο και στα δημόσια αξιώματα, στις θέσεις και τις υπηρεσίες ανάλογα με τις ικανότητές τους και χωρίς άλλη διάκριση παρά αυτή που πηγάζει από την αρετή και τα προσόντα τους»

ΓΡΑΠΤΗ ΠΗΓΗ 3, σελ. 179

Η διαμαρτυρία του Μαρά

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιο είναι το θέμα που ανακινεί η διαμαρτυρία του Μαρά και πώς επιχειρηματολογεί ο συντάκτης της πάνω σ' αυτό;

- ◆ Είδος ιστορικής πηγής:
- ◆ Συγγραφέας-εγχειρίδιο:
- ◆ Επισήμανση ιστορικού χρόνου και ιστορικών προσώπων:
- ◆ Επικέντρωση στο ιστορικό γεγονός:
- ◆ Αναζήτηση των ζητούμενων στοιχείων στην ιστορική πηγή:

Πρωτογενής
Εφημερίδα Μαρά, «Ο φίλος του λαού»

1789, Γαλλική Επανάσταση
Διαμαρτυρία του Μαρά

Θέμα διαμαρτυρίας Μαρά

Ο Μαρά με αυτό του το άρθρο αντιτάσσεται στο Σύνταγμα του 1791, που ψήφισε η Συντακτική Συνέλευση, καθώς αυτό έδινε δικαίωμα ψήφου και αντιπροσώπευσης στη Βουλή μόνο στους κατέχοντες κάποια περιουσία.

«...η αντιπροσώπευση στο νομοθετικό σώμα, αφού εξαρτάται από το φόρο που πληρώνει ο καθένας, θα πέσει στα χέρια των πλουσίων...»

2. Ο Ροβεσπιέρος, αρχηγός των ριζοσπαστικών Ορεινών, θεωρεί ότι ο στρατιωτικός ηγέτης μπορεί να λειτουργήσει μεροληπτικά, αναδεικνύοντας τον πολιτικό ηγέτη που αυτός προτιμά, πρακτική που ακολούθησε κατά τη διάρκεια της δικής του κυριαρχίας, γι' αυτό και η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε **Τρομοκρατία**.

«...οι ηγέτες του στρατού μεταβάλλονται σε διαιτητές της τύχης της χώρας τους και κάνουν την πλάστιγγα να κλίνει προς το μέρος του δικού τους κόμματος»

ΓΡΑΠΤΗ ΠΗΓΗ 6, σελ. 184

Ο Θ. Κολοκοτρώνης για τη Γαλλική Επανάσταση και το Ναπολέοντα

ΕΡΩΤΗΣΗ: Τι πρόσφερε η Γαλλική Επανάσταση στους λαούς σύμφωνα με το παράθεμα;

- ◆ Είδος ιστορικής πηγής:
- ◆ Συγγραφέας-εγχειρίδιο:
- ◆ Επισήμανση ιστορικού χρόνου και ιστορικών προσώπων:
- ◆ Επικέντρωση στο ιστορικό γεγονός:
- ◆ Αναζήτηση των ζητούμενων στοιχείων στην ιστορική πηγή:

Πρωτογενής
Κολοκοτρώνη, Απομνημονεύματα
19ος αι., προετοιμασία Ελληνικής Επανάστασης
Επιρροή Γαλλικής Επανάστασης και Ναπολέοντα στις απόψεις των επαναστατημένων Ελλήνων

1. Έδωσε σημασία στην έννοια του έθνους στη Γαλλία και στη συνέχεια η έννοια μεταφυτεύτηκε σε άλλες χώρες.

«Πρωτότερα τα έθνη δεν εγνωρίζοντο...»

2. Κατέρριψε τη μοναρχική κυριαρχία και κατέδειξε ένα άλλο είδος διακυβέρνησης, που είχε να εμφανιστεί από την εποχή της αρχαίας Αθήνας του Περικλή και του Κλεισθένη.

«...τους βασιλείς τούς ενόμιζον ως θεούς της γης και ό,τι και αν έκαμναν, το έλεγαν καλά καμωμένο»

3. Έδωσε στους λαούς το έναυσμα για να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, κοινωνικά και πολιτικά.

«...είναι δυσκολότερο να διοικήσης τώρα λαόν...»

Επιχειρηματολογία

1. Με τον τρόπο αυτό διατηρείται το καθεστώς καταπίεσης της ελευθερίας των φτωχών, αφού δε θα προστατεύονται τα δικά τους δικαιώματα αλλά τα δικαιώματα των πλουσίων.

«...η τύχη των φτωχών που πάντα υποτάσσονται και πάντα καταπιέζονται δε θα βελτιωθεί ποτέ με ειρηνικό τρόπο»

2. Οι νόμοι που θα ψηφίζονται από τους πλουσίους δε θα έχουν ισχύ, γιατί ο λαός δε θα τους τηρεί, καθώς δεν προέρχονται από το σύνολό του, και θα προσπαθεί να τους ανατρέψει επαναστατικά.

«...οι νόμοι τότε αποκτούν κύρος, όταν οι λαοί με τη θέλησή τους υποτάσσονται σ' αυτούς»

3. Η επαναστατική ενέργεια απέναντι στους ευγενείς θα μπορούσε να επαναληφθεί απέναντι στους πλούσιους-αυτούς.

«...αφού ο λαός έσπασε τα δεσμά που του επέβαλαν οι ευγενείς, θα σπάσει το ίδιο και τα δεσμά του πλούτου»

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΡΑΠΤΩΝ ΠΗΓΩΝ 4 και 5, σελ. 179

Ο προβληματισμός για τον πόλεμο

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιες διαφορετικές προσεγγίσεις για τον πόλεμο αναδεικνύονται από τα αποσπάσματα;

- ◆ Είδος ιστορικών πηγών:
- ◆ Συγγραφείς-εγχειρίδια:
- ◆ Επισήμανση ιστορικού χρόνου και ιστορικών προσώπων:
- ◆ Επικέντρωση στο ιστορικό γεγονός:
- ◆ Αναζήτηση των ζητούμενων στοιχείων στην ιστορική πηγή:

Πρωτογενείς

1η: Ομιλία Μπρισσό στη Νομοθετική

2η: Ομιλία Ροβεσπιέρου στη λέσχη των ιακωβίνων

1791, Μετά την ψήφιση του πρώτου γαλλικού συντάγματος

Απόψεις για την αναγκαιότητα του πολέμου

1. Από τον Μπρισσό ο πόλεμος αντιμετωπίζεται ως μέσο εκκαθαριστικής τακτικής κατά των εχθρών. Πρόκειται για τις απόψεις των ριζοσπαστών, που ήθελαν να κινηθούν και ενάντια στο βασιλιά και τους πλουσίους και ενάντια στις ευρωπαϊκές φιλοβασιλικές ομάδες.

«...ένας λαός που κέρδισε την ελευθερία του μετά από δέκα αιώνες δουλείας έχει ανάγκη από τον πόλεμο. Χρειάζεται τον πόλεμο για να στεριώσει την ελευθερία του και για να καθαρίσει την πολιτεία από τα υπολείμματα του δεσποτισμού»

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 1, σελ. 176

Οι τρεις κοινωνικές τάξεις στη Γαλλία

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής: Γκραβούρα
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής: 18ος αι.

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

1. Η Τρίτη Τάξη, σκυμμένη και στηριζόμενη στην τσάπα, κουβαλά στους ώμους της τους ευγενείς και τους κληρικούς.

Η Τρίτη Τάξη αποτελούσε το 98% της γαλλικής κοινωνίας και από τους φόρους που πλήρωνε συντηρούνταν οι ευγενείς, με τις βασιλικές χορηγίες που τους παρέχονταν, και οι κληρικοί.

2. Οι ευγενείς και οι κληρικοί, με όλα τα χαρακτηριστικά της τάξης και του πλούτου τους, έρχονται σε αντίθεση με το φτωχό και ρακένδυτο εκπρόσωπο της Τρίτης Τάξης.

Η εξαθλίωση ήταν συνώνυμη της αγροτικής τάξης, που δεν μπορούσε να εξασφαλίσει καλά καλά ούτε το καθημερινό της ψωμί, καθώς η οικονομική κρίση και οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες είχαν προκαλέσει την άνοδο των τιμών του σιταριού. Σε αντίθεση, οι ευγενείς και οι ανώτατοι κληρικοί ζούσαν με προκλητική πολυτέλεια.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 2, σελ. 177

Η σύνθεση των Γενικών Τάξεων

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής: Στατιστικός πίνακας
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής: 1789, Σύγκληση των Γενικών Τάξεων

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Το ποσοστό εκπροσώπησης της Τρίτης Τάξης αποτελεί το 50% του συνόλου.

Αν και η Τρίτη Τάξη αποτελούσε το 98% της γαλλικής κοινωνίας, στη σύγκληση των Γενικών Τάξεων η εκπροσώπησης της ήταν πολύ μικρότερη και η σύνθεσή της αποτελούνταν κυρίως από αστούς. Στόχος της βασιλικής εξουσίας ήταν να μειώσει τη δύναμή της και να της αφαιρέσει το δικαίωμα στη λήψη αποφάσεων που θα λειτουργούσαν σε βάρος των αριστοκρατών και του βασιλιά.

Το ποσοστό των ευγενών και των κληρικών κάλυπτε το άλλο 50%, με μια μικρή υπεροχή του κλήρου.

Οι ευγενείς και οι ανώτεροι κληρικοί αποτελούσαν το 2% της γαλλικής κοινωνίας και η συμμετοχή τους στη σύγκληση των Γενικών Τάξεων είχε ως στόχο την αποφυγή λήψης φορολογικών μέτρων που θα έθιγαν τα δικαιώματά τους. Σημαντικό ρόλο ανάμεσα στους αριστοκράτες παίζει η Εκκλησία, που θέλει να προασπίσει τα προνόμιά της.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 3, σελ. 177

Πορεία οπλισμένων γυναικών προς τις Βερσαλλίες εναντίον του Λουδοβίκου 16ου

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής: Γκραβούρα
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής: 1789

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Οι γυναίκες αυτές, αν κρίνουμε από την ενδυμασία τους και τα αγροτικά εργαλεία που κρατούν στα χέρια τους, ανήκουν στην αγροτική τάξη.

Η πείνα του χειμώνα του 1788-1789 εξαθλίωσε τους ήδη καταπιεσμένους οικονομικά αγρότες και τους στέρησε ακόμα και το ψωμί. Το γεγονός αυτό εξαγρίωσε όλους τους ανθρώπους και έβγαλε στο δρόμο ακόμα και τις γυναίκες, που ως τότε δε συμμετείχαν στην πολιτική ζωή.

Ανάμεσα σ' αυτές τις γυναίκες διακρίνονται και μερικές που φορούν ακριβότερα ενδύματα ή περούκες.

Η επαναστατημένη Τρίτη Τάξη είχε μια ευρύτατη σύνθεση, που αποτελούνταν όχι μόνο από αγρότες και εργάτες, αλλά και από αστούς, που διεκδικούσαν το δικό τους μερίδιο στην εξουσία και την επιβολή φορολογίας και στους αριστοκράτες.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 4, σελ. 178

Η άλωση της Βαστίλλης-14 Ιουλίου 1789

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής: Ζωγραφικός πίνακας
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής: 18ος αι.

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Στην εικόνα έκδηλη είναι η έντονη αντιπαλότητα μεταξύ των βασιλικών στρατευμάτων και των επαναστατών.

Ο λαός, όταν κατάλαβε ότι ο Λουδοβίκος συγκεντρώνει στρατό στις Βερσαλλίες, αντέδρασε άμεσα, ξεκινώντας την επανάσταση με την κατάληψη της Βαστίλλης.

Οι καπνοί που βγαίνουν μέσα από τη Βαστίλλη δηλώνουν την άλωσή της από τους επαναστάτες.

Η Βαστίλλη υπήρξε το σύμβολο της απολυταρχικής καταπίεσης, αφού χρησίμευε ως φυλακή για τους αντιφρονούντες και δύσκολα κάποιος έβγαινε ζωντανός από αυτή.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 5, σελ. 178

Ο λαός καταστρέφει τα σύμβολα των προνομίων

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής: Γκραβούρα
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής: 18ος αι.

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Ο λαός χτυπά και καταστρέφει τους θυρεούς, τα εμβλήματα των κληρικών και των ευγενών, δηλώνοντας την αντίθεσή του στη μακρόχρονη καταπίεσή του από αυτές τις τάξεις.

Στις 4 Αυγούστου 1789 η Συντακτική Συνέλευση προχώρησε στην κατάργηση των προνομίων, πράξη που σήμανε και το τέλος του παλαιού καθεστώτος.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 6, σελ. 179

Η σύνθεση της Νομοθετικής Συνέλευσης

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής: Στατιστικός πίνακας
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής: 1791

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχουν οι κεντρώοι (47%).

Πρόκειται για τους μετριοπαθείς, που προσπαθούσαν να εφαρμόσουν τις ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης και να προστατέψουν τα δικαιώματα του λαού.

Το ποσοστό της Δεξιάς αποτελεί το 35% της νομοθετικής συνέλευσης.

Οι δεξιοί εκπροσωπούσαν τους αριστούς, που ήθελαν να διαφυλάξουν τα οικονομικά τους προνόμια και να αποκτήσουν πολιτική δύναμη, αποκλείοντας τις ασθενέστερες οικονομικά ομάδες από τις πολιτικές αποφάσεις.

Το 18% ήταν αριστεροί, και μάλιστα ριζοσπάστες.

Κυρίαρχη ομάδα στην αριστερή πτέρυγα ήταν οι ζιρονδίνοι, που επιθυμούσαν ριζοσπαστικές λύσεις, όπως την καθαίρεση του βασιλιά, και, σε συνεργασία πολλές φορές με τους κεντρώους, πρωτοστάτησαν στις εξελίξεις.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 7, σελ. 180

Η κατάληψη των ανακτόρων του Κεραμεικού από το λαό

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής: Γκραβούρα
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής: 18ος αι.

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Τα αντίπαλα στρατεύματα του βασιλιά και των επαναστατών συγκρούονται μπροστά στα φοβισμένα μάτια των αμέτοχων ευγενών.

Η προδοτική συμφωνία του βασιλιά με τους εχθρούς (Αυστριακούς και Πρώσους) που κήρυξαν τον πόλεμο κατά των επαναστατημένων Γάλλων οδήγησε το λαό του Παρισιού σε εξέγερση και στην κατάληψη των ανακτόρων, ενώ ανάγκασε τη Νομοθετική να κηρύξει έκπτωτο το βασιλιά.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 8, σελ. 180

Δαντόν

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής:

Ζωγραφικός πίνακας
18ος αι.-Γαλλική Επανάσταση

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Η μορφή του Δαντόν ξεχώρισε κατά τη Γαλλική Επανάσταση.

Ανήκε στους Ορεινούς, και η Νομοθετική Συνέλευση μετά την εκδίωξη του βασιλιά τού ανέθεσε τη νομοθετική εξουσία. Ο ίδιος θέσπισε για πρώτη φορά στη νεότερη ιστορία την καθολική ψηφοφορία, ανεξάρτητα από το εισόδημα του κάθε πολίτη.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 9, σελ. 180

«Ο μεγάλος τρόμος»

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής:

Γκραβούρα
1793-Γαλλική Επανάσταση

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Οι λαϊκές μάζες εισβάλλουν στους πύργους των ευγενών, τους οποίους λεηλατούν, πυρπολούν και δολοφονούν τους ιδιοκτήτες τους.

Η εποχή που πήρε την εξουσία στα χέρια του ο Ροβεσπιέρος, εκπρόσωπος των Ορεινών, χαρακτηρίστηκε ως Τρομοκρατία, καθώς επικράτησε το δίκαιο του νικητή, με την εξόντωση κάθε αντιπάλου, είτε αυτός προερχόταν από το χώρο των ευγενών είτε από όσους συμμετείχαν στην Επανάσταση.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 10, σελ. 180

Ροβεσπιέρος

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής:

Πίνακας
18ος αι.-Γαλλική Επανάσταση

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Ο Ροβεσπιέρος, κυρίαρχη μορφή των ριζοσπαστών της Επανάστασης.

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Υπήρξε μια αμφιλεγόμενη φυσιογνωμία, καθώς, μέχρι την ανάληψη της εξουσίας, ξεχώριζε για τις ριζοσπαστικές του ιδέες, που είχαν ως στόχο την προστασία των δικαιωμάτων των ασθενέστερων τάξεων, αλλά κατά τη διακυβέρνησή του λειτούργησε ως δικτάτορας, σκορπώντας την τρομοκρατία παντού.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 11, σελ. 182

Το συνέδριο της Βιέννης χορεύει

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής:

Γκραβούρα-γελοιογραφία
19ος αι.

Για την ερμηνεία της πηγής αυτής βλ. Απαντήσεις στις Ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου, ερώτηση 3η.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 12, σελ. 182

Ο Ναπολέων διαβαίνει τις Άλπεις

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:
- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής:

Ζωγραφικός πίνακας
18ος αι.

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Έφιππος ο Ναπολέων, σε μια θριαμβευτική στάση, δείχνει προς τα εμπρός, δηλώνοντας την επεκτατική του διάθεση.

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Η πολιτική του Ναπολέοντα χαρακτηρίζεται από την επεκτατική διάθεση και την επιθυμία μετατροπής της Γαλλίας σε μια νέα αυτοκρατορία.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 13, σελ. 182

Οι Γάλλοι πατριώτες τραγουδούν τη Μασσαλιώτιδα

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής:

Γκραβούρα

- ◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής: 18ος αι., Γαλλική Επανάσταση

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Πρόκειται για παρτιτούρα μουσικής ό-που αποτυπώνεται ο ρυθμός της Μασσαλιώτιδας, πολεμικού ύμνου που τραγουδούσε το τάγμα των Μασσαλιωτών που κλήθηκε στο Παρίσι τον Αύγουστο του 1792.

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Το πολεμικό εμβατήριο της Γαλλικής Επανάστασης αποτέλεσε για αιώνες τον παιάνα διεκδίκησης των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη και μέχρι και σήμερα αποτελεί τον εθνικό ύμνο της Γαλλίας.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 14, σελ. 183

Η σημαία ενός από τα ελληνικά τάγματα που συμμετείχαν στην εκστρατεία του Ναπολέοντα κατά της Αιγύπτου

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής: Σημαία
◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής: 1797-1798

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Η σημαία βασίζεται στα γαλλικά χρώματα, στο μπλε κομμάτι της αποτυπώνεται ο σταυρός της ελληνικής σημαίας, στο κόκκινο είναι γραμμένη η φράση «Συν Θεώ διά την πατρίδα», ενώ στο λευκό κεντρικό κομμάτι είναι γραμμένο στα γαλλικά «1ο τάγμα των πολεμιστών της Ανατολής».

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Η συμμετοχή των Ελλήνων στη ναπολέοντεια εκστρατεία στην Αίγυπτο έκρυβε τους πόθους των Ελλήνων για τη διεξαγωγή μιας γενικότερης εκστρατείας προς την Ανατολή, που θα είχε ως στόχο την κατάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και την απελευθέρωση των Ελλήνων.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΗΓΗ 15, σελ. 184

Χάρτης της Ευρώπης μετά το συνέδριο της Βιέννης

- ◆ Είδος απεικονιστικής πηγής: Χάρτης
◆ Χρονικός προσδιορισμός της πηγής: 1815

Παρατήρηση στοιχείων πηγής

Σχόλια και συμπεράσματα που προκύπτουν από την πηγή σε συνάρτηση με την ιστορική αφήγηση

Ο χάρτης αυτός διαφέρει πολύ λίγο από τον ευρωπαϊκό χάρτη μετά τη συνθήκη της Βεστφαλίας. Ο γαλλικός επεκτατισμός έχει περιοριστεί και εμφανής είναι η κυριαρχία της Αγγλίας, της Γερμανίας, της Ρωσίας και της Αυστροουγγαρίας.

Το συνέδριο της Βιέννης επανέφερε τα εδαφικά σύνορα στην προηγούμενη από το Ναπολέοντα κατάσταση, αποκατέστησε τα μοναρχικά καθεστώτα και επέβαλε μια ισορροπία δυνάμεων που βασιζόταν στις σφαίρες επιρροής (αυστριακή, ρωσική, πρωσική, αγγλική).

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΒΕΝΕΤΩΝ

- Μετά την παράδοση του **Χάνδακα** (Ηρακλείου) από τους Βενετούς, ολοκληρώθηκε η πολιτική, γεωγραφική και οικονομική κυριαρχία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στην Ανατολή.
- Οι βενετοτουρκικές συγκρούσεις θα λήξουν με τη **συνθήκη του Πασάροβιτς**, το 1718, όταν οι Βενετοί εγκατέλειψαν οριστικά την Πελοπόννησο.
- Η βενετική κυριαρχία περιορίστηκε στα Επτάνησα και τελείωσε το 1797 με την κατάληψή τους από τη Γαλλία.

ΚΡΑΤΟΣ ΕΠΤΑΝΗΣΩΝ

- Με τη συνθήκη του Καμποφόρμιο (1797) τα νησιά περιήλθαν στη Γαλλία.
- Το 1800 η ρωσοτουρκική συνθήκη της Κωνσταντινούπολης έθεσε τέρμα στη γαλλική κατοχή και δημιούργησε την ημιαυτόνομη **Πολιτεία των Επτά Ηνωμένων Νήσων**, φόρου υποτελή στο σουλτάνο και με την υποχρέωση να δέχεται ρωσικό στρατό στο έδαφός της.
- Το **1806**, μετά την έναρξη του νέου ρωσοτουρκικού πολέμου, η Τουρκία έχασε κάθε δικαίωμα στα Επτάνησα.
- Το **1807**, με τη συνθήκη του **Τίλσιτ**, τα νησιά περιήλθαν πάλι στη γαλλική κυριαρχία.
- Μετά το **1809** οι Άγγλοι άρχισαν να καταλαμβάνουν ένα ένα τα νησιά του Ιονίου, ως αντιπερισπασμό κατά του Ναπολέοντα. Με τη **συνθήκη των Παρισίων το 1815** ιδρύθηκαν τα **Ηνωμένα Κράτη των Ιονίων Νήσων** και τέθηκαν υπό την προστασία της Αγγλίας.

6

Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

Α Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΜΗ

Άρχισε από το β' μισό του 17ου αι. και μετά, κυρίως μετά το θάνατο του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς, για πολλούς λόγους:

Ο παραδοσιακός χαρακτήρας του οθωμανικού κράτους

ΕΘΙΜΟΤΥΠΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

1. Η **κάμψη των κατακτήσεων** από το δεύτερο μισό του 16ου αι. συντέλεσε στην **αποδυνάμωση του πνεύματος του ιερού πολέμου**, που αποτελούσε πηγή έμπνευσης των μουσουλμάνων μαχητών και λόγο ύπαρξης της αυτοκρατορίας.
2. Οι Οθωμανοί **αποστρέφονταν τη δυτική γνώση** και παρεμπόδιζαν την τεχνική και επιστημονική πρόοδο.
3. Ήταν **απρόθυμοι στην εκμάθηση των ξένων γλωσσών** και χρησιμοποιούσαν διερμηνείς (δραγουμάνους) – από τις αρχές του 18ου αι. σχεδόν αποκλειστικά Φαναριώτες.

Το πρόβλημα των δημοσίων οικονομικών

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

1. **Μείωση των δημοσίων εσόδων**, εξαιτίας του περιορισμού των κατακτήσεων και της απώλειας εδαφών το 17ο αι.
2. **Πλειστηριασμός για την ανάθεση δημοσίων αξιωμάτων και εκμίσθωση δημοσίων προσόδων** στον πλειοδότη.
3. **Παρεμπόδιση της αγροτικής ανάπτυξης**, εξαιτίας της καθήλωσης της παραγωγικής διαδικασίας στις παραδοσιακές δομές.
4. Η βιοτεχνία **δε μετεξελίχθηκε σε βιομηχανία**.
5. **Μείωση ή εκμηδένιση της σημασίας των χερσαίων δρόμων** και των λιμανιών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, εξαιτίας της χρήσης θαλάσσιων δρόμων από το 16ο αι. για τη μεταφορά των αποικιακών προϊόντων στην Ευρώπη από την Ασία.
6. **Υποτίμηση του οθωμανικού νομίσματος**, εξαιτίας της εισροής χρυσού και αργύρου από την Αμερική.